

PRAWO SPORTOWE PODSTAWOWE INFORMACJE

Spis treści

FORMY ZATRUDNIENIA SPORTOWCÓW	2
ROLA POŚREDNIKA TRANSAKCYJNEGO	4
OPTYMALIZACJA PODATKOWA SPORTOWCA	6
UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE SPORTOWCÓW	6

PRAWNE ASPEKTY ZATRUDNIENIA SPORTOWCÓW

Profesjonalizacja i komercjalizacja sportu powodują wzrost doniosłości prawa sportowego. Nie bez znaczenia dla tego procesu jest nastawienie zaangażowanych w tę branżę osób na osiąganie maksymalnego zysku. W tej pogoni za fortuną zawodnicy i kluby sportowe nierzadko znajdują się po przeciwnej stronie barykady, próbując ukształtować łączący strony stosunek najkorzystniejszy dla siebie. Warunki zatrudnienia sportowców są uzależnione od formy prawnej na której odbywa się świadczenie pracy. Aktualnie obowiązująca ustawa o sporcie nie zawiera ograniczeń narzucających postać zatrudniania zawodników przez kluby sportowe. Możliwe jest zatem oparcie zatrudnienia sportowca na stosunku cywilnoprawnym lub po prostu zawarciu z nim umowy o pracę. W praktyce spotyka się również umowy cywilnoprawne zawarte z zawodnikiem prowadzącym jednoosobową działalność gospodarczą.

FORMY ZATRUDNIENIA SPORTOWCÓW

W przypadku zawarcia umowy o pracę pomiędzy zawodnikiem profesjonalnym a klubem sportowym tworzy się tzw. zawodniczy stosunek pracy. Jak się wydaje, taka sytuacja jest korzystna dla sportowca, gdyż zostaje on objęty katalogiem praw wynikającym z przepisów prawa pracy. Z drugiej jednak strony specyfika pracy wykonywanej przez zawodników powoduje, iż skuteczne jej uregulowanie wyłącznie na podstawie umowy o pracę jest niemalże niemożliwe. Co więcej wybór umowy o pracę wiąże się z koniecznością spełnienia wymogów ustanawianych przez przepisy kodeksu pracy. Zgodnie z art. 22 § 1 k.p. stosunek pracy to dobrowolny stosunek prawny, o charakterze zobowiązaniowym, na podstawie którego pracownik, obowiązany jest świadczyć osobiście i w sposób ciągły, powtarzający się, na rzecz i pod kierownictwem pracodawcy, pracę określonego rodzaju, w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, natomiast pracodawca zatrudniać pracownika za wynagrodzeniem. W związku z tym, klub sportowy jako pracodawca i zawodnik jako pracownik są zobowiązani do precyzyjnego wskazania w umowie powyższych elementów. Zróżnicowany rodzaj świadczonej przez zawodnika pracy, polegającej m.in. na występowaniu w rozgrywkach, uczestniczeniu w treningach, promowaniu klubu oraz jego sponsorów, a także zachowaniu odpowiedniej diety i higienicznego trybu życia również w czasie prywatnym, przyczynia się do trudności w określeniu większości z tych elementów. W rezultacie kluby sportowe preferują zawieranie z profesjonalnymi zawodnikami umów cywilnoprawnych. Także w opinii Sądu Najwyższego, wyrażonej w tezie wyroku z dnia 16 lutego 2006 r. (IV CK 380/05), najwłaściwszym rodzajem umowy w ramach zawodniczego zobowiązania profesjonalnego jest umowa o świadczenie usług sportowych do której, zgodnie z art. 750 k.c., stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu. Sąd Najwyższy stwierdził, że „umowa taka ma charakter umowy należytej staranności, gdyż zawodnik zobowiązuje się w jej ramach świadczyć usługi w taki sposób, aby maksymalizować swoje wyniki sportowe, a przez to także swojego klubu sportowego. Nie jest to zobowiązanie rezultatu, gdyż efekty postępowania zarówno samego zawodnika, jak i klubu

sportowego determinowane są przez wiele czynników wewnętrznych (np. stan zdrowia zawodnika, uleganie kontuzjom) i zewnętrznych (np. organizacja zawodów sportowych), których skutki zawodnik profesjonalny, działający z należytą starannością, może jedynie przewidywać.” Dalej w ww. orzeczeniu Sąd najwyższy omawia charakterystyczne elementy umowy o świadczenie usług sportowych. „W umowie o świadczenie usług, o której mowa w art. 750 k.c., mieszczą się przy tym postanowienia określające zobowiązanie do dokonywania określonych czynności prawnych i faktycznych dla klubu sportowego (art. 734 k.c.), wysokość wynagrodzenia za wykonane usługi (art. 735 k.c.), sposób wykonywania usługi (art. 737 k.c.), wyłączenie możliwości wykonania zobowiązania przez osobę trzecią (art. 738 k.c.).”.

Swoboda kontraktowania stron zdaje się być ograniczana przez konieczność posiadania przez zawodników licencji sportowych i bezpośrednio wynikający z niej obowiązek przestrzegania regulacji o charakterze wewnątrzorganizacyjnym polskich związków sportowych. Dobry przykład tego zjawiska stanowią liczne wymogi wobec kontraktów zawodowych piłkarzy wynikające z uchwał PZPN, które stanowią z kolei implementację przepisów FIFA. Tak więc, zgodnie z uchwałą nr III/54 z dnia 27 marca 2015 roku Zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej, kontrakt piłkarski musi zostać sporządzony w formie pisemnej oraz pod rygorem nieważności musi zawierać:

1. datę rozpoczęcia (dzień/miesiąc/rok), jak również datę zakończenia (dzień/miesiąc/rok) Kontraktu, przy czym Kontrakt nie może zostać zawarty na okres krótszy niż do dnia zakończenia Sezonu rozgrywkowego i nie dłuższy niż 5 lat;
2. wynagrodzenie indywidualne Zawodnika za cały okres obowiązywania Kontraktu, odrębnie za każdy Sezon rozgrywkowy, podane w kwocie brutto, z jednoczesnym określeniem waluty i terminu wypłaty tego wynagrodzenia oraz sposobu płatności. Ponadto jeżeli wynagrodzenie indywidualne Zawodnika nie obejmuje całości okresu obowiązywania Kontraktu, Kontrakt jest ważny tylko w Sezonach rozgrywkowych, w odniesieniu, do których to wynagrodzenie zostało wyraźnie określone.

W kontrakcie muszą zostać wskazane także prawa i obowiązki stron w tym wszelkie świadczenia o charakterze niepieniężnym. Przedmiotowa uchwała PZPN określa także w jakich sytuacjach dopuszczalne jest zawarcie umowy z piłkarzem. Zawodnik może zawrzeć kontrakt z klubem jeśli:

- nie jest związany Kontraktem z innym Klubem,
- dotychczasowy Kontrakt z Klubem odstępującym zawiera klauzulę odstępnego, na podstawie której, w przypadku zapłaty oznaczonej kwoty pieniężnej Kontrakt ulega automatycznemu rozwiązaniu, zaś Klub odstępujący został powiadomiony pisemnie o zamiarze skorzystania z tej klauzuli i kwota odstępnego została zapłacona,
- jego dotychczasowy Kontrakt wygaśnie w ciągu 6 miesięcy,
- Klub odstępujący zawrze z Klubem pozyskującym umowę transferu czasowego na czas trwania transferu czasowego.

Uchwała PZPN zawiera również szczegółowe regulacje wskazujące dopuszczalny zakres sankcji prawnych za nieuzasadnione rozwiązanie umowy zarówno przez zawodnika jak i przez klub.

Mimo wyżej wskazanych ograniczeń, cywilnoprawny charakter zatrudnienia zawodnika pozwala na dużo większą swobodę stron w określeniu poszczególnych elementów umowy niż podstawowa umowa o pracę. W praktyce im cenniejszy jest dany zawodnik, tym lepszą ma pozycję negocyjną i może sobie pozwolić na bardziej wysublimowane żądania. W kontraktach piłkarzy światowej klasy można znaleźć wiele osobliwych klauzul. Neymar da Silva Santos Júnior brazylijski piłkarz występujący na pozycji napastnika we francuskim klubie Paris Saint-Germain, który został okrzyknięty najdroższym piłkarzem w historii futbolu, miał w swoim kontrakcie zagwarantowane 375 tysięcy euro bonusu za oklaskiwanie fanów po wygranych. Na życzenie innego Brazylijczyka, Ronaldinho Gaúcho, który grał na pozycji pomocnika lub napastnika, w kontrakcie z klubem piłkarskim Flamengo umieszczono postanowienie o możliwości brania udziału przez piłkarza w spotkaniach towarzyskich przynajmniej dwa razy w tygodniu. Z kolei zawodnik Liverpoolu Mario Balotelliego miał zapewnioną premię w wysokości miliona funtów, jeśli nie zostałby wyrzucony z boiska za niesportowe zachowanie więcej niż trzy razy na sezon. W kontraktach piłkarskich zawarte są także przeróżne postanowienia dotyczące kwestii związanych z ewentualnym przeniesieniem zawodnika do nowego klubu. Możemy wyróżnić np. klauzulę odkupu (ang. release clause), która daje możliwość wcześniejszego rozwiązania umowy z piłkarzem, w wyniku odkupienia go przez inny klub za ustaloną w kontrakcie piłkarskim kwotę. Kwota odstępnego powinna być wskazana w sposób jednoznaczny. Oczywiście do zmiany przynależności klubowej na zasadzie odstępnego może dojść tylko za zgodą sportowca, który zazwyczaj podejmuje taką decyzję na podstawie indywidualnie zaproponowanych mu warunków kontraktowych przez klub zainteresowany jego przejściem. W przypadku zapłaty kwoty odstępnego, poprzedzonej zgodą piłkarza na transfer, kontrakt ulegnie rozwiązaniu z mocy prawa. Warto także odróżnić klauzulę odstępnego od tzw. klauzuli wykupu (ang. buyout clause). Jest to zapis umowy określający kwotę, którą zawodnik musi wpłacić swojemu obecnemu klubowi z tytułu wcześniejszego rozwiązania umowy. Takie postanowienie stanowi obowiązkowy element kontraktów piłkarzy grających w ligach hiszpańskich. Największe ujawnione klauzule wykupu posiadają tacy gracze jak Gareth Bale (1,2 miliarda euro), Cristiano Ronaldo (miliard euro) oraz Leo Messi (400 milionów euro).

ROLA POŚREDNIKA TRANSAKCYJNEGO

Zawarcie kontraktu między klubem a zawodnikiem poprzedzają długie negocjacje. To, czy sportowcowi uda się zawrzeć korzystną umowę, zależy nie tylko od jego talentu i potencjału sportowego, ale też od umiejętności negocjacyjnych i posiadanej wiedzy na temat specyfiki kontraktów sportowych. Dlatego też większość profesjonalnych sportowców decyduje się na zatrudnienie pośrednika transakcyjnego, który wykorzystując swój zasób wiadomości i doświadczenie zawodowe, może zadbać o wynegocjowanie najkorzystniejszych warunków kontraktowych. Pośrednik kontaktuje się z zainteresowanymi klubami, w przypadku

wielu ofert zatrudnienia pomaga zawodnikowi w wyborze tej najkorzystniejszej, ustala postanowienia umów zawodnika z nowym pracodawcą oraz dba o interesy sportowca w przypadku zawarcia umowy transferowej pomiędzy klubem odstępującym, a klubem pozyskującym. W przypadku agentów piłkarskich ich działalność została uregulowana w Polsce przez uchwałę Zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej nr III/42 z dnia 27 marca 2015 r. Zgodnie z ww. uchwałą pośrednikiem może być zarówno osoba fizyczna jak i osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna. Aby zostać pośrednikiem transakcyjnym, należy przedłożyć do systemu rejestracyjnego Polskiego Związku Piłki Nożnej podpisaną „deklarację pośrednika” oraz uiścić na konto PZPN odpowiednią sumę za wpis do systemu rejestracyjnego (obecnie jest to kwota w wysokości 1.000,00 zł). W przypadku spełnienia tych wymogów formalnych PZPN podejmuje decyzję o wpisie na listę pośredników. Co najistotniejsze, powyższa procedura umożliwia Pośrednikowi działalność przez okres jednego sezonu rozgrywkowego. Przed rozpoczęciem działalności w każdym sezonie rozgrywkowym wszystkie podmioty zamierzające prowadzić działalność Pośrednika zobowiązane są do ponownego spełnienia tychże warunków. W przedmiotowej Uchwale PZPN wskazano również katalog osób, które nie mogą pełnić roli pośrednika transakcyjnego. Są to osoby:

- a. sprawujące określone funkcje w FIFA, UEFA, PZPN, regionalnych związkach piłkarskich, lidze zawodowej czy w klubie piłkarskim,
- b. będąca członkiem wyżej wymienionych organizacji,
- c. będącą sędzią piłkarskim, sędzią asystentem, trenerem oraz instruktorem,
- d. jak również każdy inny podmiot zobowiązany do przestrzegania Statutów FIFA i PZPN, podległy ich władztwu dyscyplinarnemu z każdego innego tytułu uczestnictwa w sporcie piłki nożnej.

Można stwierdzić, że od skuteczności działań zarówno zawodnika jak i pośrednika transakcyjnego uzależniony jest pomyślny rozwój kariery sportowca, a w konsekwencji finansowy sukces obu zainteresowanych. Nie powinno zatem dziwić, że ten napędzany często niepewnym zyskiem stosunek, może rodzić poważne spory. Przykładem takiego konfliktu jest postępowanie karne toczące się przeciwko byłemu pośrednikowi Roberta Lewandowskiego – Cezaremu Kucharskiemu. Kucharskiemu prokuratura postawiła zarzut popełnienia przestępstwa z art. 266 par. 1 kodeksu karnego oraz z art. 107 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych. Agent piłkarski w okresie od sierpnia do września 2020 roku ujawnił dziennikarzom zagranicznych mediów kopie kontraktów reklamowych zawartych przez Roberta Lewandowskiego z międzynarodowymi koncernami z branży odzieżowej, spożywczej oraz elektronicznej, kontraktów, które piłkarz w 2010 oraz 2016 roku podpisał z niemieckimi klubami piłkarskimi, a nawet kopie zeznań podatkowych Roberta i jego małżonki. Ta sprawa pokazuje jak wrażliwymi danymi dysponuje pośrednik transakcyjny i jak istotne jest by zawodnik powierzył tę funkcję godnemu zaufania profesjonalście, który dochowa przyjętych przez siebie zobowiązań do zachowania poufności.

OPTYMALIZACJA PODATKOWA SPORTOWCA

Profesjonalni zawodnicy, którzy osiągają z tytułu swojej działalności sportowej dochody, zobowiązani są do rozliczania się z urzędem skarbowym na zasadach ogólnych. Ewentualnie mogą oni rozliczać swoje przychody na podstawie podatku liniowego (19%) jeśli realizują usługi sportowe w ramach zarejestrowanej działalności gospodarczej. Gdy sportowca łączy z klubem umowa o pracę, otrzymywane przez niego przychody należy zakwalifikować do źródła, jakim jest stosunek pracy. Dochody wtedy opodatkowane są według skali 17 proc. lub 32 proc, a zaliczki na PIT pobiera pracodawca. W odniesieniu do wykonywania pracy na podstawie umowy o świadczenie usług sportowych, w stosunku do niej - zgodnie z art. 750 k.c. - stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia. Wobec tego, podczas rozliczania podatkowego takiej umowy, pobierana jest zaliczka na podatek dochodowy w wysokości 17 % należności, które to są odpowiednio pomniejszone o koszty uzyskania przychodu, czyli wydatki, jakie musi ponieść zawodnik celem pozyskania przychodu.

Zazwyczaj, gdy działalność sportowca zaczyna przynosić spore pieniądze, przed zawodnikiem staje konieczność uważnego przemyślenia jakie działania na gruncie podatkowym powinien podjąć, aby w granicach obowiązującego prawa zminimalizować swoje obciążenia podatkowe. Nierzadko jest to działanie na granicy legalności, gdyż zgodnie z nowelizacją ordynacji podatkowej, która weszła w życie 15 lipca 2016 roku niedozwolone jest tzw. unikanie opodatkowania, przez co rozumie się sztuczne czynności podatnika dokonane głównie w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, a które w danych okolicznościach są sprzeczne z przedmiotem i celem przepisu ustawy podatkowej. W celu uniknięcia płacenia wysokich podatków obowiązujących w większości europejskich państw, najlepiej zarabiający sportowcy decydują się na zmianę miejsca rezydencji podatkowej. Rezydencja podatkowa oznacza miejsce, w którym podatnik musi spełnić obowiązek podatkowy. Na przykład, zgodnie z polską ordynacją podatkową, a konkretnie art. 3 tejże ustawy, rezydentami podatkowymi Polski są osoby, które posiadają na terenie naszego kraju centrum interesów osobistych lub gospodarczych albo przebywają na jego terytorium dłużej niż 183 dni w roku podatkowym. W wyniku spełnienia pewnych warunków można rezydencję podatkową zmienić na taką, gdzie podatek dochodowy od osób fizycznych w ogóle nie występuje. Takim rajem podatkowym jest m.in. Monako. Wiele zamożnych osób, w obawie przed uszczupleniem swojego majątku przez niekorzystny reżim podatkowy, decyduje się na zakup nieruchomości położonej na terenie tego księstwa, w ten sposób zmieniając ośrodek swoich interesów życiowych. W Monte Carlo rezydencję ma na przykład sporo gwiazd Formuły 1: Jenson Button, Robert Kubica i Nico Rosberg.

UBEZPIECZENIE SPOŁECZNE SPORTOWCÓW

Oczywistym jest, że uprawianie sportu, tym bardziej takie profesjonalne, rodzi ryzyko zajścia różnego rodzaju zdarzeń, które mogą wpłynąć negatywnie na zdrowie sportowca. Mowa tu przede wszystkim o kontuzjach, urazach i innych poważnych uszczerbkach na zdrowiu. Osoby zawodowo zajmujące się sportem są szczególnie

narażone na utratę zdolności do pracy. Ochrona na wypadek ziszczenia się takich scenariuszy realizowana jest m.in. w ramach powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych. Ubezpieczeniami takimi objęte są wyłącznie osoby legitymujące się odpowiednim ku temu tytułem. Zgodnie z ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych jest nim zarobkowe zatrudnienie lub inna zarobkowa działalność, wykonywane na obszarze RP, z którymi przepisy wiążą obowiązek lub prawo do ubezpieczeń społecznych. Z całą pewnością można uznać uprawianie sportu za przejaw aktywności zawodowej, który może z powodzeniem dostarczać profesjonalnemu zawodnikowi środków utrzymania. Sportowcy, jak już to wyżej zostało wyjaśnione, mogą wykonywać swój zawód w ramach umowy o pracę, a także umowy cywilnoprawnej. Oba typy umów należą do katalogu stosunków, na podstawie których, zgodnie z art. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zawodnik uzyskuje przymiot strony stosunku ubezpieczeniowego z mocy prawa. Jeśli zdarzenie powodujące uraz lub śmierć ubezpieczonego sportowca nastąpiło w związku z wykonywaną pracą, przysługuje mu świadczenie z tytułu wypadku przy pracy. W celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego sportowiec musi zatem wykazać, że wypadek, jakiemu uległ, pozostawał w związku z wykonywaną przez niego pracą w charakterze sportowca. Zawodnik zatrudniony na podstawie umowy o pracę może liczyć na pełną ochronę ubezpieczeniową – obligatoryjnie odprowadza składki emerytalne, rentowe, chorobowe oraz wypadkowe. Jeśli zaś chodzi o umowy o świadczenie usług sportowych, również te realizowane w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej sportowca, to z ich tytułu zawodnik podlega obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu, natomiast chorobowemu - dobrowolnie. Realizacja tego uprawnienia następuje na wniosek zainteresowanego. Zatem w tych przypadkach to od woli sportowca zależeć będzie, czy zostanie objęty ochroną ryzyka utraty dochodów w wyniku choroby lub urodzenia dziecka.

Powyższe omówienie wybranych zagadnień z zakresu prawa sportowego dowodzi, jak bardzo skomplikowanym procesem może być zawarcie kontraktu z profesjonalnym zawodnikiem. Bez wątpienia sportowcy, szczególnie Ci podejmujący pierwsze ważne decyzje kształtujące przebieg ich kariery, powinni być świadomi tego jak skutecznie zabezpieczać swoje interesy, a także w razie potrzeby korzystać z pomocy profesjonalnych pełnomocników specjalizujących się w prawie sportowym.